

درس هفتم

اهداف یادگیری و انتظارات پس از مطالعه:

- ۱- آشنایی با واژه‌های جدید و معانی و کاربرد آن‌ها
- ۲- ایجاد نگرش مثبت نسبت به اهمیت تجربه در زندگی
- ۳- پرورش مهارت خوانش صحیح شعر
- ۴- پرورش ذوق و استعداد و خلاقیت ادبی
- ۵- به کارگیری آداب اخلاقی پسندیده در زندگی روزمره
- ۶- آشنایی بیشتر با مضمون
- ۷- تقویت توانایی برگرداندن شعر به نثر

علم زندگانی

کبوتر بچای با شوق پرواز به جرت کرد روزی بال و پر باز

معنی بیت: روزی جوجه کبوتری با اشتیاق پرواز، با شهامت، بال و پرش را گشود.

نکات ادبی: مراعات نظیر: کبوتر، پرواز، بال، پر. تشخیص: جرئت داشتن را به جوجه کبوتر نسبت داده است.

نکات زبانی: قافیه: پرواز- باز/ یک جمله

پرید از شاخگی بر شاخاری گذشت از باگی بر جوکناری

معنی بیت: از شاخه کوچکی بر شاخه دیگر پرید و از بام کوچکی به کنار جویباری پرواز کرد.

نکات ادبی: شاخک یعنی شاخه‌ی کوچک، بامک یعنی بام کوچک. شاخسار یعنی قسمت بالای درخت که پر از شاخه باشد.

نکات زبانی: قافیه: شاخساری- کناری/ دو جمله

نمودش بس که دور آن راه نزدیک شدش کیتی به پیش چشم، تاریک

معنی بیت: آن راه نزدیک از بس که به نظرش دور آمد، دنیا پیش چشم او سیاه شد.

نکات ادبی: تضاد: دور و نزدیک/ جهش ضمیر: در واژه «شدش»، «ش» در مرتب کردن پس از «چشم» قرار می‌گیرد.

نکات زبانی: قافیه: نزدیک- تاریک/ دو جمله

ز وشت، نست شد بر جای، ناگاه ز رنج خستگی درماند در راه

معنی بیت: از ترس زیاد درجا سست و بی حال شد و از سختی خستگی در راه درمانده شد و نتوانست راه را ادامه دهد.

نکات ادبی: مراعات نظیر: سست، رنج، خستگی، درماند.

نکات زبانی: قافیه: ناگاه- راه/ دو جمله

قناد از پای، کرد از عجز فریاد ز شاخی مادرش آواز در داد:

معنی بیت: از پا افتاد و از روی ناتوانی فریاد کشید، مادرش از شاخه‌ای صدایش زد.

نکات ادبی: کنایه: از پا افتادن کنایه است از ناتوانی و خستگی.

نکات زبانی: قافیه: فریاد- داد/ سه جمله

«تورا پرواز، بس زود است و دشوار ز نوکاران که خواهد کار بسیار؟»

معنی بیت: برای تو، پریدن بسیار زود و سخت است و هیچ کس از افراد بی تجربه و تازه کار انتظار انجام کارهای بزرگ ندارد.

نکات ادبی: مصراع دوم استفهام انکاری دارد. یعنی پرسشگر، خود پاسخ پرسش را می‌داند اما به خاطر این که روی مسأله ای تأکید کند یا نسبت به رفتاری اعتراض کند، جمله‌ی خبری خود را به صورت پرسشی مطرح می‌کند.

نکات زبانی: قافیه: دشوار- بسیار/ سه جمله

هنوز نیت پامی برزن و بام هنوز نوبت خواب است و آرام

معنی بیت: هنوز قدرت رفتن به کوچه و پرواز بر روی پشت بام را نداری. اکنون وقت خوابیدن و استراحت تو است.

نکات ادبی: تکرار: هنوزت/ جهش ضمیر

نکات زبانی: قافیه: بام- آرام/ سه جمله

تو را توش هنر می‌باید اندوخت حدیث زندگی می‌باید آموخت

معنی بیت: تو باید هنر و فن و تجربه لازم را به دست بیاوری و راه و رسم زندگی کردن را یاد بگیری.

نکات ادبی: اضافه تشبیهی: توش هنر (هنر به توشه و ذخیره تشبیه شده)

نکات زبانی: قافیه: اندوخت- آموخت/ دو جمله

بباید هر دو پا محکم نهادن از آن پس، فکر بر پای ایستادن

معنی بیت: ابتدا باید دو پایت را محکم بر زمین بگذاری؛ بعد از آن به فکر بر پای ایستادن باشی و بخواهی به خودت متکی باشی.

نکات ادبی: تکرار: پا/ کنایه: برپا ایستادن کنایه از استقلال و به خود متکی بودن.

نکات زبانی: قافیه: نهادن- ایستادن/ دو جمله

من اینجا چون نگهبانم تو چون کبچ تو را آسودگی باید مرا رنج

معنی بیت: من اینجا مانند نگهبانی هستم و تو گنج هستی. تو باید استراحت کنی و من سختی بکشم.

نکات ادبی: تشبیه: مصرع اول/ مراعات نظیر: گنج و نگهبان/ تکرار: چون، تو/ تضاد یا طباق: رنج و آسودگی

نکات زبانی: قافیه: گنج- رنج/ چهار جمله

مرا در دام؛ بسیار بستند ز بالم کودکان پر؛ شکستند

معنی بیت: بسیار اتفاق افتاده است که مرا اسیر کردند و کودکان پر و بالم را نیز شکسته‌اند.

نکات زبانی: قافیه: بستند- شکستند/ دو جمله

که از دیوار سنگ آمد، که از در گم سر پنجه خونین شد، کمی سر

معنی بیت: گاه از سوی دیوار و گاه از در خانه به من سنگ پرتاب کردند. گاهی چنگال‌هایم و زمانی سرم زخمی شد.

نکات ادبی: مراعات نظیر دیوار و در/ تکرار: گه

نکات زبانی: قافیه: در- سر/ چهار جمله

نکشت آسایشم یک لحظه دمساز کهی از کربه ترسیدم که از باز

معنی بیت: استراحت و آسایش یک لحظه با من همدم نشد. گاهی از گربه و گاهی هم از باز شکاری ترسیدم.

نکات ادبی: تشخیص: دمساز شدن با آسایش

نکات زبانی: قافیه: دمساز- باز/ سه جمله

هجوم فتنای آسمانی مرا آموخت علم زندگانی

معنی بیت: بلاهایی که از زمین و هوا به من هجوم می‌آورد، به من روش زندگی کردن را یاد داد.

نکات ادبی: تشخیص

نکات زبانی: قافیه: آسمانی- زندگانی/ یک جمله

نکردو شاخک بی‌بن، برومند ز تو سعی و عمل باید، ز من پند»

معنی بیت: نهال کوچک بدون ریشه قوی نمی‌شود. تو باید برای زندگی تلاش کنی و من با تجربه‌هایم تو را نصیحت می‌کنم.

نکات زبانی: قافیه: برومند- پند/ سه جمله

اعلام

آموختن عربی و
فارسی در کودکی.

سرودن شعر از
هشت سالگی.

تنها اثر او:
دیوان اشعار

دیوان او شامل
قصاید و قطعات
بسیار دلنشین است

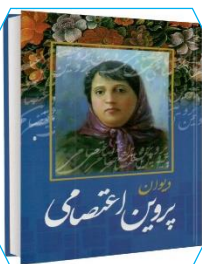
سرانجام پروین ۱۳۲۰
در اثر بیماری حصبه
در گذشت.

بیشتر قطعات
خود را به صورت
گفتگو سرود.

آرامگاه او در شهر قم
کنار صحن حضرت
معصومه قرار دارد.

رفت و آمد به
محافل ادبی.

نخستین شعر هایش را
در مجله بهار به چاپ
رسانید و مورد تشویق
اهل ادب قرار گرفت.

شاخک: شاخه کوچک	برزن: محله، کوی، کوچه
شاخسار: قسمت بالای درخت که پر از شاخه است.	توش: توشه، خوراک، طعام، اندوخته
بامک: بام کوچک	حدیث: سخن، داستان
جو کنار: کنار جو	سر پنجه: سر انگشت
گیتی: جهان، دنیا	دمساز: همدم، سازگار
سست: ضعیف، ناتوان، بی حال	فتنه: بلا، مصیبت، آشوب
عجز: ناتوانی	بن: پایه، اساس، ریشه
نوکار: تازه کار، بی تجربه	برومند: بارور، پر بار

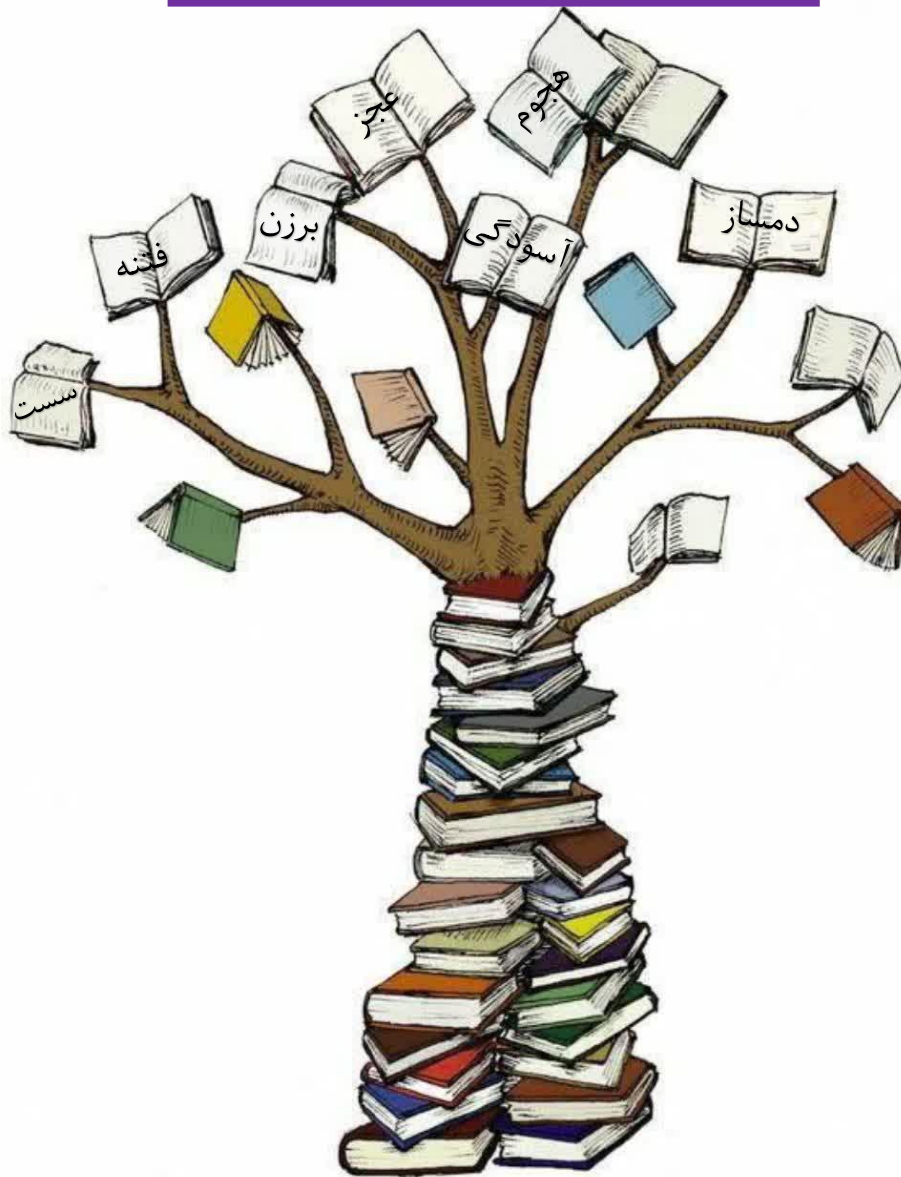
هم خانواده ها

هم خانواده ها و خوشه واژه های مرتبط با هم را پیدا کنید و بنویسید.

نکات املائی

با کلمات مهم املائی زیر جمله بسازید

خود ارزیابی

۱ - چرا گیتی به چشم کبوتریچه تاریک شد ؟

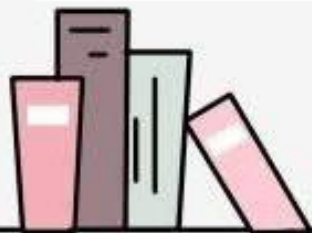
چون پرواز کرده بود و خسته شده بود و دیگر توان پر زدن نداشت.

۲ - به نظر شما کبوتریچه ممکن است چه پلسخی به پند مادر داده باشد ؟

به نظر من کبوتریچه از مادرش به خاطر در اختیار گذاشتن این تجربیات تشکر کرده و آنها را پذیرفته و سعی کرده است که به پندهای مادر عمل کند.

۳ - پیام اصلی درس چیست ؟

پیام اصلی این شعر این بود که برای رسیدن به موفقیت باید در ابتدا با تلاش و پشتکار و مشورت با بزرگان و استفاده از تجربیات آنها، راه های رسیدن به موفقیت را فراگرفت.

فعل اصلی‌ترین بخش جمله است. برخی از فعل‌ها با آوردن نهاد جمله‌ای می‌سازند که معنی کاملی دارد؛ بعضی دیگر با گرفتن مفعول جمله کاملی می‌سازند. گروهی دیگر با گرفتن متمم معنای کاملی می‌سازند. متمم اسمی است که بعد از حرف اضافه می‌آید.

حروف اضافه عبارت‌اند از: از، در، به، با، برای، بدون، چو، همچو، همچون، مثل، بهر، از بهر، مانند و...

مثال: پرید از شاخکی بر شاخساری / گذشت از بامکی بر جوکناری

گروهی از فعل‌ها علاوه بر نهاد و فعل به بخش‌های دیگری مانند مفعول و متمم احتیاج دارد.

مثال: برادرم توپ را به احسان داد.

بعضی از فعل‌هایی که احتیاج به مفعول و متمم دارند، عبارت‌اند از: شنید، خرید، بخشید، داد، فروخت، گرفت، آموخت و...

در شعر برای ایجاد زیبایی و تاثیرگذاری و یا حفظ وزن و آهنگ شعر جای اجزای سخن، مثل فعل و نهاد تغییر می‌کند. ترتیب قرار گرفتن اجزای جمله در فارسی این گونه است که نهاد اول جمله و فعل همواره در آخر جمله قرار می‌گیرند و بین این دو جز، بقیه اجزا مانند مفعول و متمم و مسند قرار می‌گیرند.

مثال: نمودش بس که دور آن راه نزدیک / شدش گیتی به پیش چشم تاریک

اگر به نثر برگردانیم اینگونه می‌شود: آن راه نزدیک، آنقدر دور به نظرش رسید که گیتی پیش چشم او تاریک شد. به این کار بازگردانی گفته می‌شود.

کلمه‌های مخفف معمولاً باید به همان صورتی که تلفظ و شنیده می‌شوند، نوشته شوند.

بعضی از کلمه‌ها دو املائی‌اند؛ یعنی به دو شکل نوشته می‌شوند. مثل: اتو، اطو- علایق، علائق- بلوار، بولوار-

۱- درس را به صورت نمایش در کلاس اجرا کنید.

۲- داستان دیگری که بیانگر انتقال تجربه است، بیابید و در کلاس بخوانید.

پاسخ‌ها بر عهده دانش‌آموز است.

نوشتن

۱- در بیت‌های زیر متمم‌ها را مشخص کنید و بنویسید.

پرید از شاخکی بر شاخساری گذشت از بامکی بر جو کناری
ز وحشت، سست شد بر جای، ناگاه ز رنج خستگی درماند در راه

در بیت اول: شاخکی، شاخساری، بامکی، جو کناری

در بیت دوم: وحشت، جای، رنج، راه

۲- دو واژه‌ی کوتاه شده از متن درس پیدا کنید و شکل کامل آن را در جدول زیر مانند نمونه بنویسید.

افتاد	فتاد
گاه	گه
توشه	توش

۳- با توجه به معنی، املای صحیح کلمه را انتخاب کنید.

الف) هجوم ☐ هجوم ☐ = حمله هجوم

ب) اجز ☐ عجز ☐ = ناتوانی عجز

۴- یک مفعول و یک متمم از صفحه نخست درس پنجم پیدا کنید و جمله‌های آن را بنویسید.
درس پنجم فارسی هفتم، درس آزاد است؛ بنابراین پاسخ این قسمت به عهده دانش آموز است.

حکایت «دعای مادر»

از بایزید بسطامی – رحمة الله عليه – پرسیدند که
ابتدای کار تو چگونه بود؟ گفت: من ده ساله بودم، شب
از عبادت خوابم نمی‌بُرد.

معنی: از بایزید بسطامی که رحمت خداوند بر او باد پرسیدند: «شروع معنویت تو چگونه بود؟» گفت: «من ده سال
داشتم که تمام شب بیدار بودم و خداوند را عبادت می‌کردم».

شبی مادرم از من درخواست کرد که امشب سرد
است، تزد من بخُشب.

معنی: یک شب مادر من از من خواست: «امشب هوا سرد است؛ پیش من بخواب».

مخالفت با خواهش مادر برایم دشوار بود؛ پذیرفتم.
آن شب هیچ خوابم نبرد و از نماز شب بازماندم.
یک دست بر دست مادر نهاده بودم و یک دست زیر سر
مادر داشتم.

معنی: مخالفت با خواهش مادرم برایم راحت نبود. بنابراین درخواست مادرم را قبول کردم. آن شب من اصلاً
نخوابیدم و نتوانستم نماز شب بخوانم. یک دستم در دست مادر بود و دست دیگرم را زیر سر مادر گذاشته بودم.

آن شب، هزار «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» خوانده بودم.
آن دست که زیر سر مادرم بود، خون اندر آن خشک
شده بود. گفتم: «ای تن، رنج از بهر خدای بکش».

معنی: آن شب من هزار مرتبه سوره توحید را خوانده بودم. آن دستم را که زیر سر مادر گذاشته بودم، بی حس و بی حرکت شده بود و خون از جریان ایستاده بود. گفتم: «ای جسم سختی‌ها و دشواری‌ها را برای خشنودی خداوند تحمل کن».

نکات ادبی: کنایه: خشک شدن کنایه است از بی‌حس و بی‌حرکت شدن / تشخیص: ای تن

چون مادرم چنان دید، دعا کرد و گفت: «یا رب،
تو از وی خشنود باش و درجتش، درجه اولیا گردان».
دعای مادرم در حق من مستجاب شد و مرا بدین
جای رسانید.

معنی: وقتی مادر من مرا در این حال دید دعا کرد و گفت: «خدایا تو از پسرم راضی باش و او را در مرتبه و مقام عارفان و دوستان نزدیک به خودت قرار بده». دعای مادرم درباره من برآورده و پذیرفته شد و من به این درجه و مقام رسیده‌ام.

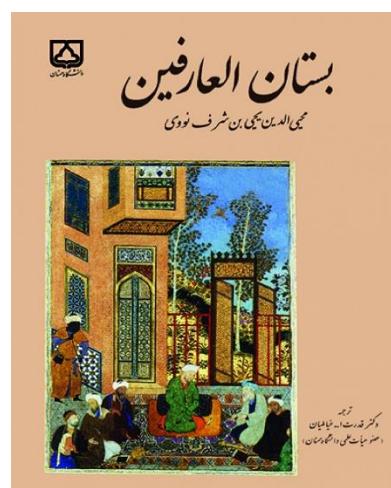
بخسب: بخواب	باز ماندن: محروم شدن
درجت: درجه، رتبه	مستجاب: پذیرفته شده، اجابت شده
اولیا: مردان الهی، جمع ولی	خشنود: راضی، خرسند

اعلام

اثر نویسنده‌ای
ناشناس

بستان العارفین

درباره عارفان و
صوفیان بزرگی نوشته
شده است.

نمونه سوالات درس هفتم

سوالات تستی:

- ۱- معنی واژگان زیر به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟ « توشه، دمساز، بخسب، گیتی، فتنه »
 الف) اندوخته، همراه، برخیز، گیسو، بلوا
 ب) اندوخته، همدم، بخواب، جهان، آشوب
 ج) بار، همراه، برخیز، جهان، جنگال
 د) بار، همدم، بخواب، گیسو، بازی
- ۲- کدام گزینه بیانگر آرایه بیت زیر می‌باشد؟ « بیاید هر دو پا محکم نهادن / از آن پس فکر بر پای ایستادن »
 الف) تشخیص ب) کنایه ج) حس آمیزی د) استعاره
- ۳- حکایت « دعای مادر » از کدام کتاب انتخاب شده است؟
 الف) بوستان العارفین ب) گلستان سعدی ج) دیوان پروین اعتصامی د) مثل چشمه، مثل رود
- ۴- عبارت داده شده چند غلط املایی دارد؟
 « شبی مادرم از من درخواست کرد که امشب نزد من بخواب. مخالفت با خواهش مادر برایم دشوار بود؛ پذیرفتم. آن شب هیچ خوابم نبود و از نماز شب باز ماندم. »
 الف) یک ب) دو ج) سه د) هیچ
- ۵- در مصراع « ز بالم کودکان پرها شکستند » نقش دستوری (م) چیست؟
 الف) متمم ب) مفعول ج) نهاد د) مضاف الیه

سوالات درست نادرست:

- ۶- پروین اعتصامی اولین اشعارش را در جوانی سرود.
 درست ☐ نادرست ☐
- ۷- پیام اصلی این درس این بود که باید برای انجام هرکاری ابتدا تلاش کنیم و پشتکار داشته باشیم.
 درست ☐ نادرست ☐
- ۸- نویسنده کتاب «بوستان العارفین» امام محمد غزالی است.
 درست ☐ نادرست ☐

سوالات جور کردنی:

۹- هر کلمه را به معنایش وصل کنید.

☐ خرسند	☐ فتنه
☐ ناتوانی	☐ خشنود
☐ آشوب	☐ برزن
☐ محله	☐ عجز

۱۰- موارد صحیح زیر را به شاعر ذکر شده وصل کنید. (یک مورد اضافه است)

- ☐ پروین اعتصامی ☐ رفت و آمد به محافل ادبی.
- ☐ بیشتر قطعات خود را به صورت مناظره می سرود.
- ☐ وی نویسنده کتاب «افسانه» است.
- ☐ مقبره او در قم می باشد.

سوالات جای خالی:

۱۱- نشانه متمم است.

۱۲- کلمه های مخفف باید به همان صورتی که و شنیده می شوند، نوشته شوند.

۱۳- هجوم / مرا آموخت علم زندگانی

۱۴- تو را پرواز بس زود است و دشوار / کار بسیار؟

۱۵- نخستین شعرهای در مجله بهار به چاپ رسید.

سوالات تشریحی:

۱۶- آرایه های بیت زیر را مشخص کنید.

«من اینجا چون نگهبانم تو چون گنج/ تو را آسودگی باید مرا رنج»

۱۷- در جمله «ای تن رنج از بهر خدای بکش» نقش دستوری کلمه «خدای» را مشخص کنید.

۱۸- تعداد جملات را مشخص کنید.

«من اینجا چون نگهبانم تو چون گنج/ تو را آسودگی باید مرا رنج»

۱۹- بیت ذکر شده را به صورت نثر روان در بیاورید.

«نمودش بس که دور آن راه نزدیک/ شدش گیتی به پیش چشم تاریک»

۲۰- برای کلمات داده شده یک هم خانواده بنویسید.

وحشت:

عجز:

د	ج	ب	الف	
				۱
				۲
				۳
				۴
				۵

۸- نادرست

۷- درست

۶- نادرست

- ۹- فتنه ☐ خرسند ☐
- خشنود ☐ ناتوانی ☐
- برزن ☐ آشوب ☐
- عجز ☐ محله ☐

- ۱۰- پروین اعتصامی ☐ و آمد به محافل ادبی. ☐
- بیشتر قطعات خود را به صورت مناظره می سرود. ☐
- وی نویسنده کتاب «افسانه» است. ☐
- مقبره او در قم می باشد. ☐

۱۱- حرف اضافه تلفظ

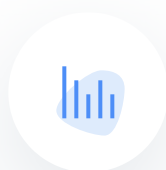
- ۱۲- فتنه‌های آسمانی
۱۳- ز نوکاران که خواهد کار بسیار
۱۴- پروین اعتصامی
۱۵- تشبیه- مراعات نظیر- تکرار- تضاد
۱۶- متمام
۱۷- چهار جمله
۱۸- آن راه
۱۹- موحش، وحشتناک/ عاجز، عجوزه

اپلیکیشن درسی همیار

برنامه رایگان درسی همیار

تمام پایه ها

جواب کتاب ، تدریس و نمونه سوال

همیشه رایگان

برنامه همیار کاملا رایگان میباشد